

Sygn. akt II CSK 40/20

## POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa M.S.

przeciwko [...] Uniwersytetowi Medycznemu w S.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 czerwca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].

z dnia 13 czerwca 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

**1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**

**2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego,**

**3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...]. na rzecz adwokata M.K. kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił powództwo M.S. skierowane przeciwko [...] Uniwersytetowi Medycznemu w S. o zapłatę kwoty 1.000.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu tytułem

zadośćuczynienia za wadliwe przeprowadzenie procedury badań DNA i zniszczenie lub zagubienie materiału genetycznego będącego dowodem w sprawie karnej, co doprowadziło do naruszenia dóbr osobistych powoda w postaci realizacji prawa do obrony w procesie karnym i skutkowało skazaniem go na karę dożywotniego pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. Sąd Apelacyjny w [...]. wyrokiem z dnia 13 czerwca 2019 r. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego podzielając w pełni ustalenia faktyczne i ocenę prawną dochodzonego przez powoda roszczenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego prawo do rzetelnego procesu karnego (prawo do obrony) nie jest dobrem osobistym, a przypisanie pozwanemu odpowiedzialności cywilnoprawnej za szkodę polegającą na niesłusznym skazaniu, zmierza w istocie do zakwestionowania prawomocnego wyroku karnego skazującego powoda za przypisane mu przestępstwo, stoi zatem w sprzeczności z zasadą wynikającą z art. 11 k.p.c.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez powoda.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni art. 23 k.c. – czy prawo do obrony w procesie karnym zagwarantowane w Konstytucji RP i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka podlega ochronie prawa cywilnego przez art. 23 k.c., zwłaszcza w kontekście stanu faktycznego sprawy tj. nieprawidłowego zabezpieczenia materiału dowodowego w trakcie procesu karnego.

Ponadto skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, Sąd drugiej instancji dokonał bowiem błędnej wykładni art. 23 k.c. przez uznanie, że prawo do rzetelnego procesu, jak i prawo do obrony nie stanowi dobra osobistego objętego art. 23 k.c. Niezależnie od powyższego zaskarżony wyrok został wydany w warunkach nieważności postępowania z naruszeniem art. 379 pkt 5 w zw. z art. 214 § 1 k.p.c. oraz uchybień proceduralnych. Sąd drugiej instancji nie doprowadził bowiem powoda na rozprawę mimo złożenia stosownego wniosku w tym przedmiocie i nie przesłuchał go uzupełniając uznając, że miał on zapewnioną możliwość złożenia wyczerpujących zeznań przed Sądem Okręgowym

i z tej możliwości skorzystał, a potrzeba uzupełniającego przesłuchania nie została zdaniem Sądu Apelacyjnego odpowiednio przekonująco uzasadniona. Rażąco również naruszył art. 382 k.p.c. przez orzeczenie z pominięciem części materiału dowodowego zgromadzonego przed Sądem pierwszej instancji (zeznania świadka prof. R.P. oraz akta procesu karnego), a także odstąpienie od przesłuchania J.P., co wpłynęło istotnie na treść wyroku, w którym Sąd Apelacyjny przyjął, że nie doszło do naruszenia dobra osobistego powoda wskutek wadliwych procedur badawczych przeprowadzonych u pozwanego. Sąd pierwszej instancji uniemożliwił natomiast powodowi zapoznanie się z aktami sprawy przed wydaniem wyroku i nie doprowadził powoda na rozprawę.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Argumentacja skarżącego w zakresie zarzutu nieważności postępowania dotyczy głównie Sądu pierwszej instancji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wzięcie przez Sąd Najwyższy z urzędu pod rozprawę nieważności postępowania, dotyczy tylko nieważności postępowania przed sądem

drugiej instancji. Natomiast badanie w ramach kontroli kasacyjnej nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji jest możliwe jedynie pośrednio, gdyby skarżący w ramach podstawy drugiej (art. 398<sup>3</sup> § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucił sądowi drugiej instancji naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Wynika to z faktu, że skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia od orzeczeń sądu drugiej instancji, a naruszenia prawa popełnione przez sąd pierwszej instancji są przedmiotem kontroli apelacyjnej, również w zakresie, w jakim prowadzą do nieważności postępowania (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 81, z dnia 8 stycznia 1998 r., II CKN 553/97, OSP 1999, nr 7-8, poz. 138, z dnia 26 lutego 2002 r., I CKN 267/01, Biuletyn Informacji Prawnej 1993, Nr 3, str. 4, i z dnia 11 stycznia 2006 r., III CK 328/05, „Monitor Prawniczy” 2006, nr 3, s. 115). Takie okoliczności jednak w sprawie nie zachodzą, skarżący nie postawił bowiem Sądowi Apelacyjnemu zarzutu naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., a Sąd Najwyższy jest w postępowaniu kasacyjnym związany podstawami skargi (art. 398<sup>13</sup> § 1 k.p.c.).

Ponadto przewidziane w art. 379 pkt 5 k.p.c. pozbawienie strony możliwości obrony jej praw polega na tym, że strona na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej nie brała udziału w całym postępowaniu lub jego znacznej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach przed wydaniem wyroku w danej instancji (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 590/17, niepubl. i z dnia 31 stycznia 2018 r., I CZ 3/18, niepubl.). W analizowanym przypadku powód był przez cały okres postępowania reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, a w motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny przekonująco wyjaśnił kwestie zapoznania się powoda na jego wniosek z aktami sprawy oraz zasadność jego ponownego przesłuchania, czego skarżący skutecznie nie podważył.

Odnosnie do zarzutu nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji to w rozprawie apelacyjnej uczestniczył pełnomocnik powoda, nieobecność strony na rozprawie apelacyjnej, w przypadku gdy jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, nie powoduje nieważności postępowania, a odmowa przeprowadzenia dowodu z uzupełniających zeznań

powoda nie może stanowić przesłanki nieważności postępowania z powodu pozbawienia skarżącego możliwości obrony jego praw (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2003 r., I PK 213/02, OSNAPiUS 2004, nr 17, poz. 295, z dnia 11 maja 2007r., I CSK 70/07, niepubl., i z dnia 8 lipca 2011 r., IV CSK 603/10, niepubl.).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Skarżącego obciążał obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji jurystycznej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości. Nie istnieje przy tym potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl., z dnia 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, niepubl., z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl., i z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Przesłanka z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 2 k.p.c. nie została w sposób właściwy uzasadniona. Skarżący nie wskazał żadnych rozbieżnych poglądów judykatury dotyczących wykładni przepisów prawnych związanych z zagadnieniem, które miało stać się podstawą przyjęcia skargi do rozpoznania ani nie wykazał, iż nie stały się one przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego, a jest to konieczne z uwagi na poważne wątpliwości, co do ich znaczenia powstające w procesie ich interpretacji i mieści się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym.

Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego zajęto stanowisko, że w procesie cywilnym bezwzględnie obowiązuje zasada wynikająca z art. 11 k.p.c.,

zgodnie z którą, sprawca przestępstwa skazany w procesie karnym nie może podważać ustaleń wyroku skazującego go za popełnienie przestępstwa (por. m.in. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1961r., 2 CR 1229/60, OSN 1962, nr III, poz. 118 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 1967 r., III PRN 9/67, OSPiKA 1968, z. 12, poz. 263). Do obalenia ustaleń prawomocnego wyroku karnego może dojść jedynie przez wzruszenie tego wyroku za pomocą nadzwyczajnych środków zaskarżenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2009 r., II CSK 484/08, niepubl. oraz z dnia 24 listopada 2011 r., IV CSK 142/11, niepubl.). Sprawa o ochronę dóbr osobistych nie jest instrumentem do weryfikacji ustaleń prawomocnie zakończonego wyrokiem skazującym procesu karnego, w tym podważenia przeprowadzonej w tym procesie oceny dowodów. Kwestia wiarygodności dowodów, które ostatecznie zostały uznane za wystarczające do skazania powoda i zapewnienia skarżącemu prawa do obrony jest immanentną częścią prawomocnie zakończonego procesu karnego.

Prawo do rzetelnego postępowania (w tym prawo do obrony) prowadzonego bez zbędnej zwłoki, jest istotną gwarancją procesową, nie stanowi natomiast dobra osobistego. Ewentualne niedoskonałości tego postępowania nie mogą być zatem traktowane w kategoriach naruszenia dóbr osobistych stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2003 r., V CK 344/02, niepubl., z dnia 17 września 2004 r., V CK 69/04, niepubl., z dnia 6 maja 2010r., II CSK 640/09, OSNC-ZD 2011, nr A, poz. 4., i z dnia 24 września 2015 r., V CSK 741/14, OSNC 2016, nr 7-8, poz. 95). Niezależnie od powyższego skarżący nie może w postępowaniu cywilnym skutecznie podnieść zarzutu pozbawienia go możliwości obrony w postępowaniu karnym właśnie z uwagi na zasadę związania sądu cywilnego prawomocnym wyrokiem skazującym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1968 r., II PR 399/67, NP. 1968, nr 11, str. 1704).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu

drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przestanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by była ona – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona. Przede wszystkim powód zarzuty z którymi wiąże oczywistą zasadność skargi, czyni jednocześnie przedmiotem problemów wykładniczych, co pozostaje w logicznej sprzeczności. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym, ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, niepubl. i z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, niepubl.). Ponadto, moc wiążąca wyroków karnych w procesie cywilnym (art. 11 k.p.c.) została wprowadzona głównie w celu uniknięcia możliwości wydawania na podstawie tych samych stanów faktycznych różnych orzeczeń w sprawach cywilnych i karnych. W świetle art. 11 k.p.c. nie ma podstaw do kwestionowania stanowiska Sądu Apelacyjnego, że skarżący z naruszeniem tej zasady usiłuje wykorzystać ochronę dóbr osobistych do wzruszenia prawomocnego wyroku karnego.

O oczywistej zasadności skargi nie przekonuje także, pominięcie czy oddalenie przez Sąd Apelacyjny wnioskowanych przez skarżącego dowodów, skoro dowody przeprowadza się jedynie na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.). Charakteru takiego nie mają dowody zawnioskowane na okoliczność uchybień w przeprowadzeniu badań czy wadliwości postępowania z materiałem badawczym przez pozwanego. Podobnie bezprzedmiotowe byłoby

dopuszczanie dowodu z zeznań powoda, skoro badaniu kwestii, które zamierzał wykazać tym dowodem stał na przeszkodzie art. 11 k.p.c.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398<sup>21</sup> k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015, poz. 1800 ze zm.) nie znajdując podstaw do nie obciążania skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego w oparciu o zasadę słuszności (art. 102 k.p.c.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 7 i § 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz. U. z 2019, poz. 18).